

Sygn. akt III AUa 1097/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 grudnia 2012 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Michał Bober (spr.)
Sędziowie:	SSA Jerzy Andrzejewski SSA Małgorzata Węgrzynowska - Czajewska
Protokolant:	Artur Lichota

po rozpoznaniu w dniu 21 grudnia 2012 r. w Gdańsku

sprawy A. C.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji A. C.

od wyroku Sądu Okręgowego we Włocławku IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 16 kwietnia 2012 r., sygn. akt IV U 22/12

oddala apelację.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 15.12.2011r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił A. C. prawa do emerytury. Jako motywy podjętej decyzji organ rentowy wskazał, że wnioskodawca nie udowodnił wymaganego okresu zatrudniania w szczególnych warunkach lub charakterze, obniżającego wiek emerytalny.

Wnioskodawca A. C. wniósł odwołanie od powyższej decyzji odmawiającej mu prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach. W uzasadnieniu odwołania wywodził, że pobiera zasiłek przedemerytalny na podstawie dokumentów - świadectw pracy w warunkach szczególnych.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych podtrzymał całkowicie zaskarżoną decyzję i wniósł o oddalenie odwołania. Motywując zasadność zaskarżonej decyzji organ rentowy wskazał, iż wnioskodawca urodzony w dniu (...) na dzień 1.01.1999 r. udowodnił 28 lat i 2 miesiące okresów składkowych i nieskładkowych w tym 11 lat, 2 miesiące i 3 dni okresów pracy w szczególnych warunkach.

Sąd Okręgowy we Włocławku IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 16.04.2012r. wydanym w sprawie IV U 22/12 oddalił odwołanie.

Powyższe rozstrzygnięcie oparł na następujących ustaleniach i rozważaniach.

A. C. urodził się (...) Obecnie nie pozostaje w stosunku pracy. Uprawniony jest do zasiłku przedemerytalnego. Wnioskodawca nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego. W dniu 21.11.2011 r. A. C. wystąpił do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z wnioskiem o emeryturę. W trakcie postępowania emerytalnego organ rentowy uznał wnioskodawcy za udowodnione 28 lat i 2 miesiące okresów składkowych i nieskładkowych, w tym 11 lat, 2 miesiące i 3 dni okresów pracy w szczególnych warunkach. Jako zatrudnienie w szczególnych warunkach organ rentowy zaliczył zatrudnienie wnioskodawcy w Zakładach (...) we W. w okresie 17.03.1970r.-18.05.1970r. i 30.06.1970r.-5.06.1972r. oraz w (...) Zakładach (...) W. w okresie od 29.08.1988r. do 31.12.1998r.

Decyzją z dnia 15.12.2011r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił A. C. prawa do emerytury. Jako motywy podjętej decyzji organ rentowy wskazał, iż wnioskodawca nie udowodnił wymaganego okresu zatrudniania w szczególnych warunkach lub charakterze, obniżającego wiek emerytalny.

W okresie od 19.04.1983r. do 26.01.1984r. oraz w okresie 15.07.1985r. do 10.08.1988r. A. C. był zatrudniony we (...) Zakładach (...) we W. na stanowisku pomocnika ustawiacza ceramiki. Do jego obowiązków należało podawanie form (kapsli) wraz z wyrobami ceramicznymi ustawiaczowi celem ich ustawienia w piecu do wypału oraz, po zakończonym wypale, odbiór form od ustawiacza i podawanie ich kolejnym pomocnikom. Rozładunek i załadunek pieca prowadzony był na trzy zmiany. Nadto wnioskodawca przynosił towar ze szklarni, wkładał wyroby ceramiczne do kapsli i zanosił do pieca.

W dniu 15.08.1988r. pracodawca - (...) Zakłady (...) we W. - wydał wnioskodawcy świadectwo wykonywania prac w szczególnych warunkach w okresie od 15.07.1985r. do 10.08.1988r. na stanowisku ustawiacz ceramiki - pomoc wymienionym w wykazie A dział V poz. 11 pkt 10 stanowiącym załącznik do zarządzenia Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego Nr 7 z dnia 7.07.1987r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach pracy przemysłu chemicznego i lekkiego.

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny Sąd Okręgowy zważył, że wywiedzione odwołanie nie zasługuje na uwzględnienie.

Powyższych ustaleń Sąd Okręgowy dokonał w oparciu o dokumenty zgromadzone w aktach rentowych oraz aktach osobowych wnioskodawcy. Przedmiotowy materiał Sąd I instancji uznał za rzetelny i wiarygodny. Strony bowiem w trakcie postępowania nie kwestionowały jego prawdziwości, a jedynie odmiennie go interpretowały oraz wyprowadzały z niego odmiennie konkluzje o charakterze tak faktycznym jak i jurydycznym. Tym samym Sąd ten skonstatował, że brak jest przesłanek by odmówić dokumentom zgromadzonym w aktach emerytalnych organu rentowego i w aktach osobowych przyniotu wiarygodności. W oparciu o zeznania świadków oraz wnioskodawcy Sąd I instancji ustalił zakres obowiązków pomocnika ustawiacza ceramiki. W konsekwencji przedmiotowy materiał dowodowy pozwolił dokonać rekonstrukcji stanu faktycznego w niniejszej sprawie, w świetle którego Sąd ten ocenił, że przedmiotowe odwołanie nie zasługuje na uwzględnienie.

Na wstępie rozważań Sąd Okręgowy wskazał, że z uwagi wiek wnioskodawca nie nabył uprawnień do emerytury na podstawie art. 24 ust. 1 ustawy z 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z FUS (dalej: ustawa emerytalna). A zatem należało rozważyć czy wnioskodawca spełnia warunki do przyznania prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym.

W myśl art. 184 ust. 1 ustawy emerytalnej ubezpieczonym urodzonym po dniu 31.12.1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz

2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27.

2. Emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa oraz rozwiązania stosunku pracy - w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem.

Zgodnie z art.32 ust. 1. ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r., będącym pracownikami, o których mowa w ust. 2-3, zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przysługuje emerytura w wieku niższym niż określony w art. 27 pkt 1. Ust. 2. Dla celów ustalenia uprawnień, o których mowa w ust. 1, za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia.

Kolejnym aktem normatywnym regulującym zagadnienie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnym charakterze jest rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz. U Nr 8, poz.43 ze zm.). Zgodnie z § 1. 1 rozporządzenia stosuje się je do pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wymienione w § 4-15 rozporządzenia oraz w wykazach stanowiących załącznik do rozporządzenia, zwanych dalej "wykazami". Właściwi ministrowie, kierownicy urzędów centralnych oraz centralne związki spółdzielcze w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych ustalają w podległych i nadzorowanych zakładach pracy stanowiska pracy, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazach A i B.

Zgodnie z § 4 ust. 1 pkt 1 i 3 rozporządzenia pracownik - mężczyzna - który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, stanowiącym załącznik do powołanego wyżej rozporządzenia Rady Ministrów nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: osiągnął wiek emerytalny wynoszący 60 lat i ma wymagany okres zatrudnienia (25 lat), w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Dla uzupełnienia powyższych rozważań Sąd I instancji dodał, iż w myśl § 2 ust. 1 przedmiotowego rozporządzenia okresami pracy uzasadniającymi prawo do wcześniejszej emerytury są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Zgodnie z § 2 ust. 2 rozporządzenia okresy pracy w szczególnych warunkach, stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach lub w świadectwie pracy. Nie jest to jednak jedyna droga do wykazania zatrudnienia w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze. Zgodnie bowiem z § 22 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07.02.1983 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno - rentowe i zasad wypłaty tych świadczeń (Dz. U. z 1983 r., Nr 10, poz.49) okresy zatrudnienia mogą być udowodnione zeznaniami świadków, gdy zainteresowany wykaże, że nie może przedstawić zaświadczenia zakładu pracy. Zeznania świadków przedstawia osoba ubiegająca się o przyznanie świadczenia.

W niniejszej sprawie bezspornym było, iż wnioskodawca ukończył 60 lat. Udokumentował również okres składkowy i nieskładkowy przekraczający wymagane 25 lat. Nadto wnioskodawca nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego i nie pozostaje w stosunku zatrudnienia.

Organ rentowy zakwestionował natomiast spełnienie przez wnioskodawcę przesłanki legitymowania się co najmniej 15-letnim stażem pracy w szczególnych warunkach. W tym przedmiocie organ rentowy nie uwzględnił zatrudnienia

A. C. na stanowisku pomocnika ustawiacza ceramiki albowiem stanowisko takie nie zostało wyszczególnione w odpowiednim zarządzeniu resortowym.

Zdaniem Sądu Okręgowego wątpliwości ZUS co do charakteru wykonywanej pracy i możliwości zaliczenia w/w okresów do pracy w warunkach szczególnych są uzasadnione.

Sąd Okręgowy wskazał, że postępowanie w sprawach emerytalnych ma charakter kontradiktoryjny. Organ rentowy może zakwestionować dokument w postaci świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach, jeżeli budzi ono istotne wątpliwości. Organ rentowy samodzielnie stwierdza spełnienie przesłanek do nabycia prawa do świadczenia, nie wiąże go zapatrywania podmiotów wystawiających dokumenty przedkładane przez wnioskodawców na temat kwalifikacji prawnej zdarzeń mających znaczenie dla oceny wniosku.

Zatem organ rentowy, w ramach przysługujących mu kompetencji ustawowych, samodzielnie ocenia przedstawione przez ubezpieczonego dokumenty, mające potwierdzić prawo do świadczenia. Dokument taki winien bowiem znajdować potwierdzenie w innych dowodach i podlega ocenie wiarygodności. Świadectwo pracy (również świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach) nie jest dokumentem urzędowym. Nie korzysta zatem, tak jak w przypadku dokumentu urzędowego, z przymiotu wiarygodności tego, co zostało w nim urzędowo zaświadczone. Dokument prywatny stanowi jedynie dowód tego, że osoba, która go podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie. ZUS miał więc prawo zakwestionować złożone przez wnioskodawcę świadectwa wykonywania prac w szczególnych warunkach, jeśli między ich treścią a innymi dowodami występowały rozbieżności, przez co dokumenty te bądź budziły poważne wątpliwości.

Weryfikacja spornego okresu zatrudnienia przez pryzmat dokumentów zgromadzonych w aktach osobowych wnioskodawcy, w aktach organu rentowego a także zeznań wnioskodawcy i świadków doprowadziła Sąd do ustaleń zgodnych ze stanowiskiem pozwanego organu.

Ponieważ pozwany organ uznał wnioskodawcy okres zatrudnienia w szczególnych warunkach w wymiarze 11 lat 2 m-cy i 3 dni, to wnioskodawca winien był wykazać, że wykonywał pracę tego rodzaju w brakującym okresie tj. 3 lat 9 m-cy i 27 dni. Zdaniem Sądu Okręgowego wnioskodawca tego nie dokonał. Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy pozwala na ustalenie, że wnioskodawca był zatrudniony we (...) Zakładach (...) dwukrotnie w okresach 19.04.1983r. do 26.01.1984r. oraz 15.07.1985r. do 10.08.1988r. na stanowisku pomocnika ustawiacza ceramiki, co nie pozwala jednak na zaliczenie tegoż okresu do okresów pracy w warunkach szczególnych, albowiem stanowisko to nie zostało wymienione w Zarządzeniu Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego z 7.07.1987r. Wspomniane zarządzenie zostało wydane na podstawie dyspozycji zawartej w § 1 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7.02.1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze i stanowi uszczegółowienie stanowisk pracy w szczególnych warunkach uprawniających do obniżenia wieku emerytalnego. Skoro więc właściwy wykaz nie wymienia konkretnego stanowiska jako pracy w szczególnych warunkach to nie można stosować interpretacji rozszerzającej.

Sąd Okręgowy zważył dalej, że wprawdzie zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego wyrażonym m.in. - w wyroku z 8.06.2011r. w sprawie I UK 393/10) dla oceny czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzonej mu pracy, to jednakowoż nie można uznać, że praca wykonywana przez A. C. w czasie zatrudnienia w spornym okresie była pracą w warunkach szczególnych. Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze.

Zgromadzony materiał dowodowy w niniejszym przypadku wskazuje, że obowiązki pomocnika ustawiacza różniły się od obowiązków ustawiacza. Nie można zatem twierdzić, że wnioskodawca wykonywał taką samą pracę jak ustawiacz

ceramiki tj. pracę o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia.

Prowadzi to do wniosku, iż A. C. nie legitymuje się wymaganym 15 -letnim okresem pracy w szczególnych warunkach.

Reasumując Sąd Okręgowy uznał, iż wnioskodawca nie spełnia przesłanek do przyznania prawa do wcześniejszej emerytury w myśl art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Wydaną w tym zakresie decyzję organu rentowego należało uznać za słuszną i zgodną z obowiązującymi w tym zakresie przepisami prawa. Odwołanie zaś jako bezzasadne podlegało oddaleniu, o czym orzeczono na podstawie art. 477¹⁴§1 kpc.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł ubezpieczony zarzucając mu naruszenie przepisu art. 233 par. 1 kpc przez błędną ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego skutkującą ustaleniem, że ubezpieczony nie wykazał by w okresie od 15.07.1985r., do 10.08.1988r. - wykonywał pracę w warunkach szkodliwych, a zatem nie nabył prawa do emerytury, w sytuacji gdy:

- w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach wystawionym przez (...) Zakłady (...) w dniu 15.08.1988r., jednoznacznie stwierdzono, iż ubezpieczony w okresie od 15.07.1985r., do 10.08.1988r., zajmował stanowisko „ustawiacza ceramiki – pomoc”,

- świadkowie J. K. (1) (karta 17-18), S. S. (1) (k. 18), zeznali, że ubezpieczony wykonywał prace w grupie trzyosobowej w identycznych warunkach szkodliwości, - tj. w bardzo wysokiej temperaturze - piece rozgrzane były do temperatury 40 - 60 st. C; w wysokim zapyleniu i zaciężeniu powietrza,

- stanowisko pracy „ustawiacz ceramiki – pomoc” nie kwalifikuje ubezpieczonego do uznania by wykonywał prace ustawiacza ceramiki - w sytuacji gdy, tylko ustawiacze ceramiki tj. grupa licząca 3, 4 osoby - przebywali w pełnym wymiarze czasu pracy w komorze pieca, mając stosowne kwalifikacje,

- Sąd I instancji kierował się jedynie nazwą stanowiska, a nie charakterem wykonywanych na nim czynności.

W oparciu o powyższy zarzut apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego orzeczenia przez ustalenie, iż ubezpieczony z dniem 12.12.2011r., nabył prawo do emerytury oraz o zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonego kosztów postępowania za I i II instancję ewentualnie o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu ubezpieczony wyjaśnił, że Sąd I instancji błędnie uznał, iż stanowisko zajmowane przez ubezpieczonego - „ustawiacz ceramiki - pomoc”, nie spełnia kryteriów określonych w wykazie A Dział V poz. 11 pkt 10 stanowiącego załącznik do zarządzenia Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego Nr 7 z dnia 7.07.1987r.

Ubezpieczony był pracownikiem działu P. (...) Zakładów (...). Wszystkie stanowiska pracy P. tj. ustawiacze, palacze, dowożący węgiel, kwalifikowane były jako praca o wysokim stopniu uciążliwości i obciążeniu zdrowia, wykonywana w szczególnych warunkach. Ubezpieczony pracował w grupie zajmującej się ustawianiem wyrobów ceramicznych w komorze pieca, a następnie po ich „wypaleniu” wyjęciem i transportem na zewnątrz.

Ubezpieczony wyjaśnił, że bezpośrednio w komorze piecowej znajdowało się trzech ustawiaczy tj. główny ustawiacz i dwóch asystujących. Ubezpieczony był tzw. „drugim”. Pracowali oni w obok siebie i w identycznych warunkach fizycznych (wysoka temperatura i czad). Zakład pracy mianem- ustawiacz ceramiki - pomoc, określał asystentów głównego ustawiacza tj. osoby mającej większe doświadczenie w odpowiednim rozmieszczeniu wyrobów ceramicznych w komorze pieca. Owe rozróżnienie dotyczyło tylko i wyłącznie powierzonych czynności już w komorze piecowej, a nie różnicy pod względem kwalifikacji pracy w uciążliwych warunkach.

Ubezpieczony wyjaśnił, że wszyscy ustawiacze wykonywali prace w identycznych warunkach mających ujemny wpływ na ich zdrowie, a różnice w nazewnictwie stanowisk określonych przez zakład - rozróżnienie ustawiaczy głównych od

ustawiaczy pomocniczych odnosiło się tylko do kompetencji przy wykonywaniu określonych czynności już wewnątrz pieca.

Podstawą objęcia ochroną zawodów wykonywanych w szczególnych warunkach, był tylko i wyłącznie ich stopień uciążliwości oraz obciążenia dla zdrowia, nie zaś kwalifikacje zawodowe. Aspekt zdrowotny był głównym kryterium przy tworzeniu listy zawodów.

Ubezpieczony mimo niższych kwalifikacji od „pierwszego ustawiacza”, faktycznie wykonywał pracę w identycznych warunkach, przy tym samym stopniu uciążliwości i obciążeniu zdrowotnym. Stąd pozbawienie go przymiotu pracownika wykonującego zawód w warunkach szczególnych, stanowiłoby zaprzeczenie idei powstania zbioru zawodów wykonywanych w szczególnych warunkach. Biorąc pod uwagę warunki panujące w pracy, nie powinno być wątpliwości co do charakteru pracy ubezpieczonego - pracy w szczególnych warunkach jako ustawiacz ceramiki.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny podziela ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy i przyjmuje je za podstawę własnego rozstrzygnięcia. Podziela również przeprowadzoną przez Sąd Okręgowy ocenę dowodów, jako nienaruszającą ram zakreślonych art. 233 § 1 k.p.c. Ocena ta jest logiczna, przekonująca i znajduje pełne oparcie w przeprowadzonych dowodach. Wbrew zarzutom apelacji Sąd Okręgowy niewadliwie ukształtował podstawę faktyczną rozstrzygnięcia, a wskazane w apelacji uchybienia proceduralne nie miały miejsca.

Przedmiotem sporu w sprawie była kwestia spełnienia przez wnioskodawcę przesłanek wymaganych do uzyskania prawa do emerytury w obniżonym wieku, na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43 ze zm.).

Skorzystanie z możliwości przejścia na emeryturę przy obniżonym wieku jest wyjątkiem od zasady wyrażonej w art. 27 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, dlatego wymagana jest ścisła interpretacja przepisów w tym zakresie, przy czym jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 15.12.1997 r., II UKN 417/97 (OSNP 1998 r. nr 21, poz. 638) tylko praca w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze na stanowiskach wymienionych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7.02.1983 r. wykonywana stale i w pełnym wymiarze uzasadnia skorzystanie z uprawnienia do wcześniejszej emerytury. Jedynie okresy wykonywania zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy wypełniają weryfikowalne kryterium uznania pracy o cechach znacznej szkodliwości dla zdrowia lub znacznego stopnia uciążliwości, lub wymagającej wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Taki sam warunek odnosi się do wymagania stałego wykonywania takich prac, co oznacza, że krótsze dobowo (nie w pełnym wymiarze obowiązującego czasu pracy na danym stanowisku) lub okresowe, a nie stałe świadczenie pracy wyklucza dopuszczalność uznania pracy za świadczoną w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wskutek niespełnienia warunku stałej znacznej szkodliwości dla zdrowia lub stałego znacznego stopnia uciążliwości wykonywanego zatrudnienia (postanowienie SN z dnia 3. 10.2008 r., II UK 133/08, LEX nr 736734). Jedynie praca wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, wymieniona w rozporządzeniu Rady Ministrów z 7.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze oraz na stanowisku wymienionym w odpowiednim zarządzeniu resortowym może być uznana za pracę w warunkach szczególnych. Przepisy regulujące materię ubezpieczeń społecznych mają charakter bezwzględnie obowiązujących; oznacza to, iż w sytuacjach w nich określonych muszą być one stosowane przez organ rentowy w sposób ścisły. Niedopuszczalna jest wykładnia rozszerzająca (wyrok SN z dnia 8.11.2006 r., I UK 138/06, LEX nr 950610).

Zgodnie z aprobowanym przez Sąd Apelacyjny stanowiskiem Sądu Najwyższego zaprezentowanym w wyroku z dnia 22.06.2005 r. I UK 351/04, OSNP 2006 r. nr 5-6, poz. 90), określanie dla celów emerytalnych stanowisk

pracy jako „pracy wykonywanej w szczególnych warunkach” w rozumieniu wykazów stanowiących załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 z późn. zm.) nie należy do kompetencji pracodawcy (czy też przechowawcy jego dokumentów). Z treści § 2 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. nie wynika, aby stwierdzenie zakładu pracy (czy też przechowawcy jego dokumentów) w przedmiocie wykazania, na podstawie posiadanej dokumentacji, okresów pracy w szczególnych warunkach, miało charakter wiążący i nie podlegało kontroli organów przyznających świadczenia uzależnione od wykonywania pracy w szczególnych warunkach. Świadcstwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach nie jest dokumentem urzędowym w rozumieniu art. 244 § 1 i 2 k.p.c., gdyż podmiot wydający to świadctwo nie jest organem państwowym ani organem wykonującym zadania z zakresu administracji państwowej. Tylko dokumenty wystawione przez te organy stanowią dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone. Natomiast omawiane świadctwo traktuje się w postępowaniu sądowym jako dokument prywatny w rozumieniu art. 245 k.p.c., który stanowi dowód tego, że osoba, która go podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie. Dokument taki podlega kontroli zarówno co do prawdziwości wskazanych w nim faktów, jak co do prawidłowości wskazanej podstawy prawnej.

Wnioskodawca twierdził, że w spornym okresie pracy będąc zatrudniony na stanowisku pomocnika ustawiacza ceramiki, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace wymienione w wykazie A Dział V poz. 11 pkt. 10 stanowiącym załącznik do Zarządzenia Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego Nr 7 z dnia 7.07. 1087r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach pracy przemysłu chemicznego i lekkiego i na tą okoliczność przedstawił świadctwo pracy w szczególnych warunkach wystawione przez pracodawcę oraz zeznania świadków.

Reguły dowodzenia w procesie cywilnym (art. 232 k.p.c.) zobowiązują strony do wskazywania dowodów, z których wywodzą one skutki prawne. Zasada ta znajduje zastosowanie również w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, których przedmiotem są odwołania ubezpieczonych od decyzji organów rentowych. Obowiązanie zasady kontrydiktoryjności również w sprawach ubezpieczeń społecznych potwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z 9.12.2008 r. (I UK 151/08, Lex nr 518057). W myśl zdania drugiego art. 232 k.p.c. sąd może dopuścić dowód nie wskazany przez stronę. Jest to uprawnienie procesowe i nie może być ono interpretowane jako procesowy obowiązek sądu, niezależny od inicjatywy dowodowej stron. W rozpoznawanej sprawie Sąd pierwszej instancji przeprowadził postępowanie dowodowe w granicach zakreślonych wnioskami ubezpieczonego. Sąd Okręgowy ocenił trafnie materiał dowody i poczynił prawidłowe ustalenia co do faktów istotnych dla rozstrzygnięcia. Sąd Najwyższy wyjaśnił, że jedynie w szczególnych sytuacjach procesowych o wyjątkowym charakterze sąd powinien skorzystać ze swego uprawnienia do podjęcia inicjatywy dowodowej, a taki przypadek w rozpoznawanej sprawie nie zachodził (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7.11.1997 r., III CKN 244/97, OSNC 1998 r. nr 3, poz. 52).

Z ustaleń Sądu I instancji wynika nie tylko to, że stanowisko, na którym zatrudniony był wnioskodawca nosiło odmienną nazwę od stanowiska „ustawiacza”, ale także to, że wnioskodawca jako pomoc ustawiacza ceramiki miał inny zakres obowiązków i – w konsekwencji – inny charakter pracy. Prawdą jest, że wnioskodawca zatrudniony był w ekipie ustawiającej wyroby ceramiczne do wypału, niemniej jednak jego obowiązki – co wynika z zeznań świadków – nie wiązały się z koniecznością stałego przebywania w tunelu pieca do wypału a więc w warunkach oddziaływania podwyższonej temperatury pieca ale także z koniecznością przynoszenia i wynoszenia wyrobów ceramicznych do i z pieca – vide: czynności pomocnika ustawiacza opisane w zeznaniach S. S. k.18.

Odwołanie jednak nie może zostać uwzględnione już z tej przyczyny, że jakiegokolwiek prace przy wypalaniu ceramiki stołowej nie są pracami w warunkach szczególnych w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z 7.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Rozporządzenie powyższe stanowiło akt wykonawczy do ustawy z dnia 14.12.1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. z 1982 r. Nr 40, poz. 267). Utrzymane w większości w mocy przez ustawę o emeryturach i rentach z FUS (art. 32 ust. 4 tej ustawy) przepisy rozporządzenia określają rodzaje prac

wykonywanych w szczególnych warunkach i szczególnym charakterze w § 4-15 oraz w wykazach stanowiących załącznik do rozporządzenia.

Paragraf 1 ust. 2 rozporządzenia zawiera, co prawda, upoważnienie dla właściwych ministrów, kierowników urzędów centralnych oraz centralnych związków spółdzielczych do ustalania w podległych i nadzorowanych zakładach stanowisk pracy, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazach A i B rozporządzenia. Zauważyć należy jednak, że wskazane podmioty nie mogą kreować tych stanowisk pracy w sposób dowolny. Zarządzenie resortowe musi być, wobec powyższego, dostosowane do rozporządzenia Rady Ministrów, w którym zawarty jest kompletny wykaz stanowisk pracy wykonywanej w warunkach szczególnych. Dla uznania konkretnego rodzaju lub stanowiska pracy za pracę wykonywaną w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze decydujące znaczenie ma to, czy jest to praca wymieniona w rozporządzeniu oraz w wykazach stanowiących załącznik do tego rozporządzenia, natomiast wykazy stanowisk ustalane przez właściwe podmioty w odniesieniu do podległych zakładów pracy mają jedynie charakter techniczno-porządkujący. Samo nawet wymienienie danego stanowiska czy rodzaju prac warunkujących przyznanie spornego prawa do emerytury nie może być interpretowane w sposób rozszerzający, tzn. w całkowitym oderwaniu od rodzaju zakładu z danej branży w którym praca była wykonywana.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 16.11.2010 r. I UK 124/10, LEX nr 707404 przyjął że „zarządzenia resortowe mogą mieć znaczenie jedynie w sferze dowodowej. Z faktu, że właściwy minister, kierownik urzędu centralnego, czy centralny związek spółdzielczy, w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych, ustalił w podległych i nadzorowanych zakładach pracy, że dane stanowisko pracy jest stanowiskiem pracy w szczególnych warunkach, może płynąć domniemanie faktyczne, że praca na tym stanowisku w istocie wykonywana była w takich warunkach i odwrotnie, brak konkretnego stanowiska pracy w takim wykazie może - w kontekście całokształtu ustaleń faktycznych - stanowić negatywną przesłankę dowodową”.

Wnioskodawca przedstawił świadectwo pracy wykonywanej w warunkach szczególnych, w którym pracodawca określił charakter pracy wnioskodawcy na stanowisku pomocnika ustawiacza ceramiki, powołując się na dział V wykazu A - stanowiącego załącznik do zarządzenia Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego Nr 7 z dnia 7.7.1987r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładzie pracy resortu Przemysłu Chemicznego i Lekkiego – traktujący o pracy „w budownictwie i przemyśle materiałów budowlanych”. Świadectwo pracy jest dokumentem prywatnym w rozumieniu art. 245 k.p.c., który stanowi dowód tego, że osoba, która go podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie. Jak każdy dokument prywatny świadectwo pracy podlega ocenie sądu zgodnie z zasadą swobodnej oceny dowodów (art. 233 § 1 k.p.c.). Rozporządzenie z dnia 7.02.1983 r. w wykazie A w dziale V w budownictwie i przemyśle materiałów budowlanych wymienia prace przy produkcji materiałów ogniotrwałych oraz wyrobów ceramicznych (pkt. 11).

Nie ma jakichkolwiek podstaw do zakwalifikowania pracy świadczonej przez skarżącego do branży przemysłu budowlanego mając na uwadze przyjmowany powszechnie podział branżowy przemysłu, w myśl którego – co oczywiste - do przemysłu budowlanego nie zalicza się produkcji ceramiki stołowej.

Jeśli chodzi o kwestię przyporządkowania określonej pracy, a co za tym idzie pracodawcy, do określonej w Wykazie branży przemysłowej, Sąd Apelacyjny podzielił pogląd wyrażony w uzasadnieniu wyroku SN z dnia 3.06.2008 r. (I UK 381/07, LEX nr 494112), że tylko wtedy ma ona istotne znaczenie dla jej kwalifikacji jako pracy w warunkach szczególnych, jeśli jej uciążliwość i szkodliwość dla zdrowia wynika właśnie z jej branżowej specyfiki. Nadto Sąd Najwyższy w wyroku z 1.06.2010 r., II UK 21/10 LEX nr 619638 wskazał, że w świetle przepisów wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia z dnia 7.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wyodrębnienie poszczególnych prac ma charakter stanowiskowo - branżowy. Pod pozycjami zamieszczonymi w kolejnych działach wykazu wymieniono bowiem konkretne stanowiska przypisane danym branżom, uznając je za prace w szczególnych warunkach uprawniające do niższego wieku emerytalnego. Taki sposób kwalifikacji prawnej tychże prac nie jest dziełem przypadku. Specyfika poszczególnych gałęzi przemysłu determinuje bowiem charakter świadczonych w nich prac i

warunki, w jakich są one wykonywane, ich uciążliwość i szkodliwość dla zdrowia. Nie można zatem swobodnie czy wręcz dowolnie, z naruszeniem postanowień rozporządzenia, wiązać konkretnych stanowisk pracy z branżami, do których nie zostały one przypisane w tym akcie prawnym.

Wnioskodawca w okresie spornym był pracownikiem (...) Zakładów (...). Zakład ten nie zajmował się produkcją materiałów budowlanych. Zatem nie można uznać, że praca pomocnika ustawiacza ceramiki w Zakładach (...) jest na wykonywaną w przemyśle budowlanym, wobec czego nie może być zakwalifikowana jako praca w szczególnych warunkach wymieniona w Dziale V pod pozycją 11 wyżej wymienionego rozporządzenia.

W rozporządzeniu z 7.02.1983 r. dokonano podziału zatrudnienia w poszczególnych działach przemysłu, które się diametralnie od siebie różnią a stopień zagrożenia wykonywanych prac w poszczególnych działach jest zupełnie inny. Powyższy fakt wydaje się niepodlegający dyskusji i jest akceptowany w orzecznictwie Sądu Najwyższego, który w uzasadnieniu wyroku z dnia 15.11.2000 r. II UKN 39/00 (OSNAPiUS 2002 r., nr 11, poz. 272) dał temu wyraz. Podkreślono tam, że zgodnie z § 1 ust. 1 tego aktu wykonawczego do ustawy z dnia 14.12.1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, rozporządzenie stosuje się do pracowników wykonujących prace w szczególnym charakterze wymienione w jego § 4 - 15 oraz w wykazach A i B stanowiących załącznik do rozporządzenia. Niedopuszczalna jest zatem dowolność w określaniu stanowisk oraz rozszerzająca interpretacja i przenoszenie z jednego działu do drugiego w zależności od bardziej korzystnego dla pracownika traktowania wykonywanego przez niego zatrudnienia, które w innym dziale nie jest uwzględniane. Nie budzi wątpliwości, że pracodawca miał racjonalne przesłanki określając stanowiska pracy w warunkach szczególnych dla danej branży. Pomimo takiego samego określenia stanowisk „ustawiacz ceramiki do wypału” oczywistym jest, że inna jest specyfika pracy przy obsłudze pieców służących do wypalania ceramiki budowlanej a inna przy obsłudze pieców do wypalania ceramiki stołowej. Prawo do przedmiotowej emerytury jest przywilejem dla osób zatrudnionych w szczególnie uciążliwych i szkodliwych warunkach, z tego względu interpretacja rozszerzająca przepisów rozporządzenia, w całkowitym oderwaniu od rodzaju zakładu pracy w którym było wykonywane zatrudnienie i jego umiejscowienia w poszczególnych gałęziach gospodarki, a więc bez uwzględnienia powiązań stanowiskowo - branżowych jest niedopuszczalna. Nie wchodząc w technologiczne aspekty funkcjonowania pieców do wypału ceramiki stołowej i ceramiki budowlanej wskazać należy, że z samych zeznań świadków wynika, że sposób wypału ceramiki stołowej w zasadzie eliminuje możliwość uznania, że praca w szczególnie uciążliwych warunkach realizowana jest tu w pełnym wymiarze czasu pracy. Jak zeznał świadek J. K.k.17v wypalanie ceramiki odbywało się w ten sposób, że po napełnieniu pieca był on uruchamiany i wyjęcie wyrobów po wypaleniu następowało po ok.36 godzinach wypalania oraz czasie niezbędnym do wychłodzenia pieca z 1250 do 40- 60 °C. Oczywiście więc jest, że praca ekipy ustawiaczy w warunkach napełniania i opróżniania pieca nie była wykonywana w cyklu 8-miu godzin w każdej dniówce roboczej.

W tej sytuacji Sąd Apelacyjny uznał, że wnioskodawca nie spełnił ustawowych przesłanek uprawniających do uzyskania prawa do emerytury na podstawie art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, bowiem nie legitymuje się przynajmniej 15-letnim okresem pracy w warunkach szczególnych, bądź w szczególnym charakterze.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 385 k.p.c., orzekł jak w sentencji.